

כהמשך לסדרה על ארון הספרים היהודי, רצינו לסיים במיני סדרה, על התורה ולומדיה. בהוקרה ובאהבה לכם ולכן, המקדישים זמן ומחשבה ללמוד וללמד. יהי רצון שנזכה לשמור, לעשות ולקיים את כל דברי התורה באהבה.

דף הנחיות התורה ולומדיה מערכ 1 // תורה או מצוות

אליהו הנביא מתאר: פעם אחת הייתי עובר ממקום למקום, מצאתי אדם אחד שיש בו מקרא ואין בו משנה, אמר לי, רבי שני דברים יש לי בלבבי, ואני אוהבן אהבה גדולה, תורה וישראל, אבל איני יודע אי זה מהן קודם, אמרתי לו, דרכן של בני אדם שאומרים, תורה קדומה לכל, שנאמר ה' קנני ראשית דרכו, אבל הייתי אומר, ישראל קדושים קודמין, שנאמר קודש ישראל לה' ראשית תבואתו, משל למלך בשר ודם, שהיו לו אשה ובנים בתוך ביתו, וכתב את האיגרת, אלמלא אשתו ובניו של מלך שעושין לו רצונו בתוך ביתו לא חזרה האיגרת, ביד שליח.
[תנא דבי אליהו - אליהו רבה פרשה טו].

מה במערכ:

- א. התורה - אֶרְכָּה מֵאֲרָץ מִדְּבָר וְרִחֲבָה מִנִּי יָם - עליה נצטוונו ושננתם לבניך. האם יש שיעור וקצבה, כמה אנו חייבים ללמוד ממנה.
- ב. ספר החינוך מגדיר את מצוות לימוד התורה כמצווה שתכליתה ללמדנו איך לקיים את כל המצוות.
- ג. מהגדרה זו נגזרות לכאורה שתי מסקנות א. אין טעם ללמוד הלכות או חלקים בתורה שלא רלוונטיים לחיים שלנו. ב. החשיבות העיקרית היא קיום המצוות לימוד התורה הוא רק אמצעי להגיע לקיום המצוות.
- ד. בגמרא מופיע שעל האדם ללמוד תורה גם בשעת מותו, האם זה תואם למסקנה א בסעיף הקודם?
- ה. בגמרא מבואר שגדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות, כיבוד אב ואם ובניין בית המקדש, האם זה תואם למסקנה ב בסעיף ג?
- ו. הגמרא מתארת דיון שהתנהל בין החכמים, מה גדול ממה לימוד התורה או מעשי המצוות, מסקנת הדיון תמוהה לכאורה. גדול תלמוד אך הסיבה מפני שמביא לידי מעשה. לכאורה יש במשפט זה סתירה פנימית איך ייתכן לומר שגדולת הלימוד מפני שמביא למעשה, כלומר שהוא אמצעי למעשה, ובו בזמן ולומר שהלימוד גדול מהמעשה עצמו.
- ז. רש"י ותוס' פירשו את מסקנת הדיון בצורה אחרת, גדול לימוד - כל גדולתו של הלימוד, בכך שמביא לידי מעשה - ואם כן המעשה עדיף.
- ח. אך יש שפרשו שמסקנת הגמרא, שאמנם יש למעשה מעלות שאין ללימוד אך מכיוון שללימדו יש מעלות שאין למעשה, ועוד שהלימוד מביא לידי מעשה אם כן בעקיפין יש לו גם את המעלות של המעשה, לכן עדיף הלימוד מהמעשה.
- ט. הרמב"ם לומד שהכוונה שלימוד עצמו גדול מהמעשה וכוונת הגמ' שלימוד הוא זה שיוצק את התוכן הפנימי למעשה ומגדילו.

שקף מספר 1 כי הם חיינו

כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה (מן התפילה)

דברים פרק 1

(ו) וְהִיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצֹוֶה הַיּוֹם עַל לְבָבְךָ:
(ז) וְשָׁנַנְתָּם לְבִנְיָךְ וּדְבַרְתָּ בָּם בְּשַׁבָּתְךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ:

רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק א

כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין בין בחור בין שהיה זקן גדול שתשש כחו אפילו היה עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים ואפילו בעל אשה ובנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה שנאמר והגית בו יומם ולילה.

בין כל תרי"ג מצוות שבתורה מתייחדת לה מצות לימוד תורה, זמן הלימוד בה, מהווה את הזמן בו "חי" היהודי, ובו נמדד אורך ימיו.

מנער ועד זקן, מילדות ועד שיבה, העני והעשיר, הרב ושואב המים, רואים בתורה את מרכז חייהם.

לא מש ספר התורה הזה מאיש ישראל, בשכבו ובקומו, בביתו וגם לעת נדודיו, הוא תקוותו ופסגת שאיפותיו, ובו יהגה יומם ולילה.

שקף מספר 2

האם יש שיעור לחיוב לימוד התורה?

ההבנה הפשוטה היא שהמילה תורה משמעותה הוראה, כלומר התורה אמורה להורות לנו את הדרך בה עלינו ללכת. ואם כן אין לימוד החוק תכלית בפני עצמה אלא רק אמצעי לדעת איך לקיים את תרי"ג המצוות. אם נקביל זאת למקובל בעולם הרחב, אין חוק המחייב את האדם ללמוד את חוקי המדינה בה הוא חי, [אך אי ידיעת החוק, לא תפסור אותו מעונשין], האם נכון הדבר גם ביחס ללמוד התורה. ואם נניח שיש חובה ללמוד תורה, איזה חלק מהתורה מוטל עלינו ללמוד?

- איזה חלק מהתורה על כל אדם מוטל ללמוד?**
- לדעת את כל ההלכות הרלוונטיות לחיי היום יום.
 - אין בכלל חובה ללמוד תורה, אבל אי ידיעת החוק אינה פוטרת מן עונשו.
 - כל אחד צריך ללמוד את המקסימום שהוא יכול.
 - רק פוסקי הלכה צריכים ללמוד תורה.
 - לדעת הלכות גם כאלו שייתכן שיזדקק להן בעתיד.

שקף מספר 3 למה לומדים תורה?

בדברי החינוך נראה שלימוד התורה היא מצווה מיוחדת, שתפקידה ומהותה הוא: אמצעי לקיום מצוות התורה, ובשונה מהנהוג בעולם בו אין מצווה ללמוד את חוקי המקום לאשורם, התורה מצווה אותנו ללמוד את חוקי התורה כדי שנדע לקיימם. [אולי נכון להבין את זה כנוסח התפילה "בעבור אבותינו שבטחו בכך ותלמדם חוקי חיים" התורה איננה רק ספר המלצות או הוראות מוסריות המחייבות אותנו לקיימם. התורה היא חוקי החיים, היא הדרך הנכונה והיחידה לחיות. וממילא כמו שאת חוקי הנהיגה חובה עלינו ללמוד. כי לימודם מגן על חיינו, כך להבדיל חוקי התורה, הם הדרך היחידה הנכונה לחיות את חיינו בצורה נכונה, ולכן חייבנו ללמדם].

אמנם אם זו מטרת לימוד התורה נוכל להסיק מכך:

שבמקום שלא קיימת מטרה זו, אין מצווה ללמוד.

שהעיקר והחשיבות האמתית היא קיום המצוות. ולמרות שאנו מחויבים בלימוד התורה עדיין לימודה טפל, ביחס לקיום המצוות שהן תכלית לימודה.

ספר החינוך פרשת ואתחנן מצוה תיט מצות תלמוד תורה

(א) מצות עשה ללמוד חכמת התורה וללמדה, כלומר **כיצד נעשה המצוות ונשמור ממה שמנענו האל ממנו**, ולדעת גם כן משפטי התורה על כיוון האמת, ועל כל זה נאמר [דברים ו', ז'], ושננתם לבניך, ואמרו זכרונם לברכה [ספרי כאן], בניך, אלו תלמידך, וכן אתה מוצא שהתלמידים קרויין בנים, שנאמר [מלכים ב' ב', ג'], ויצאו בני הנביאים. ושם נאמר, ושננתם, שיהיו מסודרין בתוך פיה, כשאדם שואלך דבר אל תהא מגמגם לו, אלא תהא אומר לו מיד. ונכפלה מצוה זו במקומות רבים שנאמר [דברים ה', א'], ולמדתם ועשיתם, למען ילמדון [שם ל"א, י"ב], ולמדתם אותם את בניכם [שם י"א, י"ט].

שורש מצוה זו ידוע, כי בלמוד ידע האדם דרכי השם יתברך, וזולתו לא ידע ולא יבין ונחשב כבהמה.

שקף מספר 4 ללמוד על מנת לקיים האמנם?

בשקף הקודם הסקנו כי לכאורה במקום שבו הלימוד לא יביא לידי קיום התורה, אין צורך בלימוד התורה.

אך לכאורה במקומות רבים בדברי חז"ל נראה שאדם מחוייב ללמוד אף במקום שלא יביאו הלימוד לידי קיום. לדוגמה, הגמרא במסכת שבת האומרת שעל האדם מוטל ללמוד תורה גם בעת מותו אף שבוודאי כבר לא יוכל לקיים את מה שלמד עכשיו.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף פג עמוד ב

אמר רבי יונתן: לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ומדברי תורה ואפילו בשעת מיתה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל - אפילו בשעת מיתה תהא עוסק בתורה.

מדרש מפורסם מביע את החיוב ללמוד את כל התורה כולה אף בדברים שלא אמורים להיות נוגעים הלכה למעשה.

מדרש משלי (בובר) משלי פרק י פסוק א

אמר ר' ישמעאל בוא וראה כמה קשה יום הדין שעתידי הקדוש ברוך הוא לדון את כל העולם כולו בעמק יהושפט בזמן שתלמידי חכמים באים לפניו ואומר לכל אחד מהם כלום עסקת בתורה, אמר לו הן, אומר לו הקדוש ברוך הוא הואיל והואיל והודית אמור לפני מה שקרית... בא לפניו מי שיש בידו הלכות, הקדוש ברוך הוא אומר לו בני תורת כהנים למה לא שנית, שיש בה טומאה וטהרה... בא לפניו מי שיש בידו חמשה חומשי תורה, אומר לו בני למה לא למדת הגדה ולא שנית, שבשעה שחכם יושב ודורש אני מוחל ומכפר עונותיהם של ישראל, ולא עוד אלא בשעה שעונין אמן יהא שמיה רבא מברך, אפילו נחתם גזר דינם אני מוחל ומכפר להם עונותיהם. בא לפניו מי שיש בידו הגדה, אומר לו הקדוש ברוך הוא בני תלמוד למה לא שנית... בא מי שיש בידו תלמוד, הקדוש ברוך הוא אומר לו בני הואיל ונתעסקת בתלמוד, צפית במרכבה, צפית בגאווה שאין הנייה בעולמי אלא בשעה שתלמידי חכמים יושבים ועוסקים בתורה מציצין ומביטין ורואין והוגין המון התלמוד הזה, כסא כבודי היאך הוא עומד, רגל הראשונה במה היא משמשת, שנייה במה היא משמשת....

שקף מספר 5

קיום המצוות חשוב יותר מלימוד התורה - האמנם?

גם המסקנה השניה שהסקנו שקיום המצוות חשוב יותר מלימוד התורה, נסתרת לכאורה מהגמ' במסכת מגילה. שם הגמ' לומדת שלימוד התורה חשוב אף יותר מג' מצוות שבהבנה הפשוטה הן מהמצוות החשובות שבתורה: הצלת נפשות, כיבוד אב ואם ובניין בית המקדש.

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף טז עמוד ב

כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים ורצוי לרב אחיו, לרוב אחיו - ולא לכל אחיו, מלמד: שפירשו ממנו מקצת סנהדרין. אמר רב יוסף: **גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות. דמעיכרא חשיב ליה למרדכי בתר ארבעה ולבסוף בתר חמשה.** מעיקרא כתיב אשר באו עם זרבלל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן, ולבסוף כתיב הבאים עם זרבלל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן. אמר רב ואיתימא רב שמואל בר מרתא: **גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש, שכל זמן שברוך בן נריה קיים - לא הניחו עזרא ועלה.** אמר רבה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא: **גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם, שכל אותן שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש.** דאמר מר למה נמנו שנותיו של ישמעאל - כדי ליחס בהן שנותיו של יעקב.

שקף מספר 6

התורה גדולה שמביאה לידי מעשה

בגמרא מובא שחכמים דנו בשאלה, מה חשוב יותר לימוד התורה או קיום המצוות. הגמרא לא מפרטת מה היו צדדי הדיון, אך מסקנת הדיון הייתה שגדול לימוד שמביא לידי מעשה. בהבנה פשוטה מסקנת הדיון הייתה שהלימוד חשוב יותר מהמעשה, אך הנימוק מפתיע - שהלימוד מביא לידי מעשה. ולכאורה איך אפשר לומר שהלימוד חשוב יותר בגלל שמביא לידי מעשה. נמצא שהלימוד הוא האמצעי, והמעשה הוא התכלית, ודבר פשוט שהתכלית חשובה יותר מהאמצעי המוביל אליה.

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף מ עמוד ב

וכבר היה רבי טרפון וזקנים מסובין בעלית בית נתזה בלוד, נשאלה שאילה זו בפניהם: תלמוד גדול או מעשה גדול? נענה רבי טרפון ואמר: מעשה גדול, נענה ר"ע ואמר: תלמוד גדול, נענו כולם ואמרו: תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה.

שקף מספר 7 התלמוד קודם אבל המעשה עדיף

בביאור מסקנת הדיון בגמרא ישנן כמה דרכים. רש"י ותוס' פירשו את מסקנת הדיון כך: גדול לימוד - כל גדולתו של הלימוד, בכך שמביא לידי מעשה - ואם כן מסקנת הדיון שהמעשה עדיף. כלומר בתחילה כשהגמרא אומרת לימוד גדול או מעשה גדול, הכוונה במילה גדול היא יחסית לדבר השני שפחות גדול ממנו. ואילו במסקנת הדיון המושג גדול משמעו - הגדולה כלומר החשיבות העצמית של לימוד התורה נובעת מכך שמביאה לידי מעשה. וממילא ודאי שהמעשה עצמו חשוב מהלימוד. והמסקנה המתבקשת שמי שכבר למד ויודע את המצוות אין צורך שימשיך ללמוד אלא יעסוק במצוות.

רש"י מסכת בבא קמא דף יז עמוד א
מביא לידי מעשה - אלמא מעשה עדיף.

תוספות מסכת קידושין דף מ עמוד ב
ויש מפרשים דאדם שלא למד עדיין ובא לימלך אם ילמוד תחילה או יעסוק במעשה אומרים לו למוד תחלה לפי שאין עם הארץ חסיד אבל אדם שלמד כבר המעשה טוב יותר מלימוד.

להעשרה

בראשית דבריו תוספות מבאר, שכל מה שאמרה הגמרא שמעשה גדול מלימוד תורה, הכוונה כשלומד לעצמו, אבל לימוד לאחרים גדול ממעשה. אך יש מהראשונים שפרשו בדיוק הפוך, שללימוד לעצמו גדול ממעשה ומעשה גדול מלימוד לאחרים.

שקף מספר 8-9 הלימוד עדיף שנחשב גם למעשה

יש שפרשו אחרת את מסקנת הגמרא, ולמדו [הריטב"א והמהר"ל] שאכן לימוד עדיף ממעשה. והסיבה לכך היא, שמכיוון שלימוד התורה גם הוא מצוות עשה, אם כן נמצא שבלימוד התורה מתקיימים שני הדברים. גם לימוד וגם קיום מעשה מצווה. ויש שפרשו [שלחן ערוך הרב] שעדיפות הלימוד היא בכך שחוץ ממצות לימוד התורה, לימוד תורה גורם גם לקיום שאר המצוות וממילא יש בו גם חשיבות של מעשה מצווה.

חידושי הריטב"א מסכת קידושין דף מ עמוד ב
שהתלמוד שתייה בו שהוא בעצמו מעשה שהוא מצוה מביא לידי מעשה.

שולחן ערוך הרב יורה דעה הלכות תלמוד תורה פרק ד סעיף ב

ואין לך מצוה בכל המצוות כולן שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה אלא תלמוד תורה **שקול כנגד כל המצוות** כולם שהתלמוד מביא לידי מעשה ונמצא שניהם בידו **כי התלמוד מצד עצמו הוא גם כן מצוות עשה אף אם לא היה מביא לידי מעשה והוא מביא גם כן לידי מעשה כל המצוות כולן שאי אפשר לקיים כל המצוות כהלכתן בתנאיהן ודקדוקיהן בלי לימוד היטב לידע כל ההלכות שהן דקדוקי המצוות ותנאיהן לכך הוא שקול כנגד כל המצוות כולן ולפיכך התלמוד קודם למעשה בכל מקום:**

נתיבות עולם נתיב התורה פרק א

פירוש כי התורה היא השכל העליון שנתן השם יתברך לעולם, ובדאי מעלת השכל הוא יותר על החפצים שהם גשמיים, ואפילו חפצי שמים שהם המצוות, דסוף סוף הם מעשים שהאדם עושה בגופו הגשמי אף כי לא ידע טעם המצוה, וכמו שבארנו בהקדמת אבות ולכך כל חפצי שמים לא ישוו בה. אמנם אם אי אפשר שתעשה על ידי אחרים בודאי המצוה קודמת, וביאור דבר זה, כי אם יאמר אדם אלמוד תורה ולא אעשה סוכה ולולב בודאי המצוה קודמת, כי המצוה כשלא נעשה יש כאן חסרון גדול, שהמצוה היא חיוב על האדם, ואילו התורה היא מעלה לאדם ומכל מקום אם אין התורה אין כאן חסרון כל כך. וזה ההפרש שיש בין התורה ובין המצוות, כי המצוות אם לא יעשה אותם האדם הוא חסר לגמרי, שהרי מצוות התורה הם רמ"ח כמספר איברי האדם, עד שהמצוה היא משלמת האדם שאם אין המצוה כאלו האדם חסר אבר אחד. כי המצוה שהיא על ידי מעשה האדם שנעשה על ידי גופו הגשמי, היא קרובה יותר אל האדם הגשמי ואם לא יעשה אותו האדם הוא חסר, ולפיכך אם אי אפשר שתעשה המצוה על ידי אחרים, אין ראוי שיקח התורה שהיא שלמות ומעלת האדם, שעל ידי התורה האדם שכלי והמצוה אם לא יעשה אותה הוא חסרון לאדם. ויותר ראוי אל האדם שיהיה נמצא בשלימות מבלי חסרון אף אם לא היה לו המעלה, משיהיה לו חסרון שיהיה לו עם זה מעלה שכלית, כי החסרון מבטל המעלה שאין המעלה נחשב לכלום. אבל אם אפשר שתעשה המצוה על ידי אחרים והרי אין כאן חסרון כאשר המצוה נעשה, וכאשר אין כאן חסרון קנין התורה יותר קודם שהוא מעלה ושלימות יותר כמו שהתבאר:

נתיבות עולם נתיב התורה פרק א

ובפ"ק דקידושין (ל' ע"ב) היה ר' טרפון וזקנים בעליית בית נתזה שאלה בפניהם תלמוד גדול או מעשה גדול נענה ר' טרפון ואמר מעשה גדול נענה ר' עקיבא ואמר תלמוד גדול נענו כולם ואמרו תלמוד גדול

שהתלמוד מביא לידי מעשה... ופירוש זה, כי **סבר ר' טרפון מעשה גדול**, בשביל שהיה סובר **כי המעשה היא השלמת האדם** שמשלים האדם עצמו על ידי מעשה, ואף כי התורה בודאי יש לה מעלה עליונה מצד שהתורה היא שכלית, מכל מקום לענין זה שהמצוה משלמת האדם שהאדם שלם וזה הוא יותר גדול כמו שהתבאר לפני זה. דמיון זה, כי אף שהיין יותר נחשב מן הלחם כי היין משמח אלהים ואנשים, מכל מקום הלחם מפרנס ומשלים את האדם, ולפיכך מעלת הלחם שבו יושלם האדם יותר עליון מן היין שהוא תוספת המדריגה ולא יושלם האדם על ידו, וכך המעשה שהוא השלמת האדם כמו שהתבאר, הוא יותר מן התורה שאינה השלמת האדם ולפיכך סבר המעשה גדול. נענו כולם תלמוד תורה גדול שמביא לידי מעשה, ר"ל כי יותר המעלה שיש לתורה שהיא שלימות שכלי, הרי התלמוד מביא לידי מעשה גם כן ובמדריגת התורה היא הכל, ולפיכך תלמוד תורה גדול.

שקף מספר 10-11 מצות לימוד תורה גדולה מקיום המצוות

הרמב"ם סובר שלימוד התורה חשוב יותר משאר המצוות, ובאר את דבריו בספר מורה הנבוכים, שכוונת הגמרא "גדול לימוד שמביא לידי מעשה" היא: שמעשה שאיננו מלווה בהבנת החכמה והתורה שבו הוא מעשה פחות. כלומר הלימוד הוא שנותן למעשה את תוכנו האמתי.

רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ג הלכה א
אין לך מצוה בכל המצוות כולן שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה אלא תלמוד תורה כנגד כל המצוות כולן שהתלמוד מביא לידי מעשה, לפיכך התלמוד קודם למעשה בכל מקום.

ספר מורה הנבוכים חלק ג פרק נד

שם חכמה נופל בלשון עברי על ד' דברים, הוא נופל על השגת האמתות אשר תכלית כוונתם השגתו ית' שמו, אמר והחכמה מאין תמצא וגו', ואמר אם תבקשנה ככסף, וזה הרבה. ונופל על ידיעת המלאכות אי זו מלאכה שתהיה, וכל חכם לב בכם, וכל אשה חכמת לב. ונופל על קנות מעלות המדות וזקניו יחכם, בישישים חכמה, כי הדבר שיקנה האדם בחכמה בזקנה לבד הוא ההכנה לקבל מעלות המדות. ונופל על הערמה והתחבולה, הבה נתחכמה לו... אמר ירמיהו באלו השלמיות הארבעה, כה אמר ה' אל יתהלל חכם בחכמתו, ואל יתהלל הגבור בגבורתו, ואל יתהלל עשיר בעשרו, כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי ... וזה שלא הספיק לו בזה הפסוק לבאר שהשגתו ית' לבד היא הנכבדת שבשלמיות, כי אלו היתה זאת כונתו, היה אומר כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי, והיה פוסק דבריו, או היה אומר השכל וידוע אותי כי אני אחד, או היה אומר כי אין לי תמונה, או כי אין כמוני, ומה שדומה לזה, אבל אמר שאין להתהלל רק בהשגתו ובידיעת דרכיו ותארו רצונו לומר פעולותיו, כמו שבארנו באמרו הודיעני נא את דרכיך וגו', ובאר לנו בזה הפסוק שהפעולות ההם שראוי שידועו ויעשה בהם, הם חסד משפט וצדקה... ואח"כ השלים הענין ואמר כי באלה חפצתי נאם ה', ואמר בחסד במשפט וצדקה חפצתי נאם ה', ר"ל שכוונתי שיצא מכם חסד משפט וצדקה בארץ, כמו שבארנו ב"ג מדות, כי הכוונה להדמות בהם ושנלך על דרכם. א"כ הכוונה אשר זכרה בזה הפסוק, הוא באורו, **ששלמות האדם אשר בו יתהלל באמת, הוא להגיע אל השגת השם כפי היכולת, ולדעת השגתו בברואיו בהמציאו אותם והנהיגו אותם, איך היא, וללכת אחרי ההשגה ההיא בדרכים שיתכוין בהם תמיד לעשות חסד ומשפט וצדקה, להדמות בפעולות השם, כמו שבארנו פעמים בזה המאמר:**

כעין דברים אלו באר רבי ירוחם ממיר

דעת חכמה ומוסר חלק ג מאמר מח שיחה תורה ויראה - מדרגות באדם

ומזה אחשוב שענין השאלה שבחז"ל (קידושין מ ב) תלמוד עדיף או מעשה עדיף, לא שהיה ספק אצלם איזה יותר עקרי, והלא נמנו וגמרו שהתלמוד עדיף שמביא לידי מעשה. ומוכח מזה שזה לא היה ספק אצלם כי המעשה עקרי. ועיקר כל התורה ועבודת האדם, הכל לפי רוב המעשה (אבות ג, טו).... ורק מלימוד ומקיום התורה יוכל ליכנס בגדר היראה. וע"ז היתה השאלה איזה עדיף, תלמוד עדיף או מעשה עדיף. **אף על פי שעיקר האדם הוא המעשה, ובכ"ז יש להתלמוד דין עדיפות וקדימה, מפני שאם אין תורה אין המעשה נחשב למעשה טוב, וחשיבות המעשה רק שהוא מלא בתורה בחכמה ודעת.** וע"ז אמרו נמנו וגמרו תלמוד עדיף שהתלמוד מביא לידי מעשה, הרי שעדיפות התלמוד רק שהוא יביאה לידי מעשה.

להעשרה

הרמח"ל ונפש החיים רואים את חשיבות לימוד התורה על שאר המצוות, בהשפעה האלוקית המיוחדת שיש להם יותר משאר המצוות.

דרך ה' חלק ד פרק ב הקדמה - אות ב בתלמוד תורה

א. הנה תלמוד התורה הוא ענין מוכרח, לפי שזולתו אי אפשר להגיע אל המעשה, כי אם לא ידע מה הוא מצווה שיעשה - איך יעשה? אמנם זולת כל זה, יש בתלמוד תכלית גדולה לשלמותו של האדם. וכבר הזכרנו הענין בקצרה בחלק ראשון פרק ד, אמנם עתה נאריך יותר.

ב. בכלל ההשפעות הנשפעות ממנו, יתברך, לצורך בריותיו, יש השפעה אחת, עליונה מכל ההשפעות, שענינה הוא היותר יקר ומעולה מכל מה שאפשר שיימצא בנמצאים, והיינו שהוא תכלית מה שאפשר שיימצא בנמצאות, מעין המציאות האמיתית שלו, יתברך, ויקר ומעלה מעין אמיתת מעלתו, יתברך, והוא הוא מה שמחלק האדון, יתברך שמו, מכבודו ויקרו אל ברואיו. ואמנם, קשר הבורא, יתברך שמו, את השפעתו זאת בענין נברא ממנו, יתברך, לתכלית זו, והוא - התורה. וענין זה משתלם בשתי בחינות: בהגיון ובהשכלה. וזה, מה שביארנו שם, כי הנה חיבר האדון, ברוך הוא, כלל מלות ומאמרים, שהם כלל חמשה חומשי תורה, ואחריהם במדרגה - נביאים וכתובים, וקשר בהם ההשפעה הזאת, באופן שכשידוברו הדיבורים ההם תימשך ההשפעה הזאת למדבר אותם, ובתנאי שיהיה ההגיון הזה בגבולים שהוגבלו לו, וכמו שזכרנו לפנינו בסייעתא דשמיא, וכן בהשכלת מה שנכלל בדיבורים ההם לפי דרכיהם האמיתיים, תימשך ההשפעה הזאת למשכיל אותם.

נפש החיים שער ד פרק ל

ועוד זאת יתירה התו"ק בתירון אור ותוספות קדושה גם על כל המצוות כולן ביחד. שגם אם קיים האדם כל התרי"ג מצוות כולן בשלימות האמיתי כראוי. בכל פרטיהם ודקדוקיהם ובכוונה וטהרה וקדושה. אשר אז נעשה האדם כולו בכל אבריו ופרקיו וכל כחותיו מרכבה גמורה שתשרה עליהם הקדושה עליונה של המצוות כולן. עכ"ז אין ערוך ודמיון כלל קדושת ואור המצוות לגודל עוצם קדושת ואור התו"ק אשר תופיע נהרה

על האדם העוסק והוגה בה כראוי. כי ראשית דרכה בקדש הוא הגבה למעל' מעלה משורש הקדושה ואור העליון של המצות כולן יחד כנ"ל... ויש לכוין הכתוב כי נר מצוה ותורה אור גם ע"ז הענין הנזכר ע"פי פירושם ז"ל הנ"ל בסוטה שם מה נר אינו מאיר אלא לפי שעה. ומה אור מאיר לעולם. והם ז"ל עשו ההפרש ביניהם לענין ההגנה וההצלה להאדם. ואפשר לפרשו ג"כ שירמוז הכתוב גם לענין ההפרש וההבדל בין התו"הק והמצות המבואר בברייתא דמגילה הנ"ל:

ולא עוד אלא שגם אותה הקדושה וחיותן ואורן של המצות שמקדשים ומחיים להאדם המקיימם. הוא נלקח ונשפע רק מקדושתה ואורה של התו"הק. כי המצוה לית לה מגרמה שום חיות וקדושה ואור כלל רק מצד קדושת אותיות התורה הכתובות בענין אותה המצוה. ויש לכוין גם זה הענין בכתוב כי נר מצוה ותורה אור. כענין הנר שאין לה בעצמה שום אור כלל רק מהאור המאיר בה.

להשגות והוספות

הערות והארות

צבי רוזנצויג

052-6176141

zvir@nefeshy.org

